

“Hoe vanzelfsprekend is democratie?”

Lezing Prinsjesdag ontbijt.

Huis van Leusden,
17 september 2019,
Kathleen Ferrier

Foto Verhoeff

Wat bijzonder om hier in het Huis van Leusden te staan en om bij dit Prinsjesdagontbijt met u allen in gesprek te mogen gaan over hoe vanzelfsprekend democratie eigenlijk nog is.

Ik vind het bijzonder om hier te staan om verschillende redenen.

Deze dag natuurlijk! Prinsjesdag! Een feestdag, het is immers de dag dat wij hier in Nederland de Democratie vieren.

Uiteraard heb ik vele herinneringen aan de jaren, 2002-2012 toen ik volksvertegenwoordiger namens het CDA in de Tweede Kamer was en ik kan u zeggen, dat al die jaren, als ik daar zat in de Ridderzaal en de Koningin, want dat was het toen nog, de plannen voorlas die de regering voor dat nieuwe parlementaire jaar had, dan was ik mij bewust van dat bijzondere ambt, die grote eer om volksvertegenwoordiger te mogen zijn.

En ik zat daar dan niet als Kathleen Ferrier, maar namens de mensen die ik mocht vertegenwoordigen.

Bijzonder ook om deze dag vandaag in ons Huis van Leusden te staan. Net een jaar zijn we nu weer terug uit Hong Kong in ons vertrouwde Leusden. Een jaar van weer wennen en weer landen in ons geliefde Leusden.

Het verhaal dat ik heb is een heel persoonlijk verhaal.

U kunt zich voorstellen dat de afgelopen maanden Tjeerd en ik ons zeer nauw betrokken gevoeld hebben bij alle ontwikkelingen in Hong Kong. Van dag tot dag, zelfs van uur tot uur, worden we op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen daar, door onze studenten, vrienden en collega's.

Tjeerd en ik hebben vijf jaar in Hongkong gewoond en gewerkt. Hongkong is een scharnierpunt tussen Oost en West en voor wie het niet weet, in Hong Kong gaan vandaag al 101 dagen mensen de straat op, om op te komen voor de autonomie die de stad beloofd is toen die, in 1997, na 150 jaar Brits bewind teruggegeven werd aan China.

Mensen gaan daar, as we speak, massaal de straat op voor het behoud van democratische waarden zoals vrije verkiezingen, vrijheid van meningsuiting, onafhankelijke en transparante rechtspraak, het respecteren van mensenrechten.

In de jaren dat wij in Hong Kong woonden en werkten hebben we veel gereisd, in China en in de regio. Nog steeds ga met enige regelmaat naar Myanmar om daar te werken met vrouwelijke politici en ik ben betrokken bij de Asian University for Women in Chittagong, een havenplaats in Bangladesh.

Daar worden meisjes afkomstig uit de meest achtergestelde posities in 15 Aziatische landen –denk het platteland van Afghanistan, de textiel-industrie in India en Pakistan, meisjes uit vluchtelingen kampen in Syrië en Rohingya meisjes- opgeleid om leiders te worden. Van hun gemeenschappen, hun provincies, hun landen of hun continent. Ik reis er met regelmaat naar toe om het vak mensenrechten te doceren.

In Hongkong, in China, in Myanmar en in Bangladesh ben ik de afgelopen jaren diep onder de indruk geraakt van mensen die met gevaar voor eigen leven op willen komen en blijven komen voor democratische waarden, vrije verkiezingen, vrijheid van meningsuiting, onafhankelijke rechtspraak en mensenrechten.

Waarden die voor ons hier in NL en Leusden zo vanzelfsprekend lijken.

Maar, zo vraag ik mij af na een jaar terug in Nederland, hoe vanzelfsprekend zijn deze waarden werkelijk? En hoe belangrijk vinden wij hier in Nederland deze waarden werkelijk en in hoeverre zijn wij bereid werkelijk voor deze waarden op te komen, ze te beschermen?

Wat ons vooral opviel toen we na vijf jaar Hong Kong terugkwamen, is hoe oppervlakkig, hoe vluchtig het leven hier geworden lijkt. En hoe de breuklijnen in de samenleving, dieper geworden zijn. Breuklijnen op grond van inkomen, woonplaats, religie, seksuele geaardheid, etniciteit, gender.

Mij leek lijkt het, dat mensen niet echt meer nieuwsgierig zijn naar de ander. Men déntk elkaar wel te kennen. Door de media en zeker door social media vormt men zich beelden van de ander, zonder nog echt geïnteresseerd te zijn in wie die ander is.

Ook viel het op dat de breuklijnen die door onze samenleving lopen veel dieper geworden zijn. Nederland is altijd al een verzuilde samenleving geweest, dus breuklijnen zij op zich niet vreemd.

Maar ik zie dat ze dieper geworden zijn, ...toen ik algemeen secretaris was van de vereniging van migrantenkerken in Nederland, SKIN en Kamerlid, waren er ook breuklijnen, maar toen was er wel het besef dat we één samenleving zijn. En er was de wéns één samenleving te zijn en die wens lijkt nu wel weg. Ik zie een gefragmenteerde samenleving, waarin populistische mensen verder uit elkaar drijven dan dat het gevoel versterkt wordt dat we uiteindelijk één samenleving zijn, een samenleving die gebaseerd is op democratische waarden.

Wat ik gezien en ervaren heb die jaren in Zuid Oost Azië is dat democratie begint met zelf verantwoordelijkheid te nemen. Zoals de mensen die in HK de staat opgaan en zich organiseren volgens het principe van Bruce Lee: “be water”, wees als water, kom overal maar wees ongrijpbaar. Een organisatie die niet verticaal of top-down is, maar horizontaal en gebaseerd op brede netwerken.

Democratie begint met verantwoordelijkheid nemen voor je eigen leven van alledag en niet jouw problemen over de schutting van een ander gooien.

Ook hier in Leusden, zijn we geneigd ons terug te trekken in ons eigen leven, onze eigen bubbel, in ons eigen gelijk. In de zorg en in het onderwijs zien we ook hier dat het niet lijkt te gaan om het gezamenlijk vinden van een oplossing, voor een kind met leerproblemen, voor een iemand die extra zorg of aandacht behoeft. Nee, we beroepen ons op professionals.

Die moeten het maar oplossen maar.... als die het niet doen zoals wij willen, worden we boos. Korte lontjes dus.

Terwijl de kracht van democratie juist die van demos, het volk, is. Dat geldt zeker in onze Nederlandse democratie waar bevoegdheden en volksvertegenwoordiging van nationaal, via provinciaal naar lokaal geregeld is. Zeggenschap voor de kleinste administratieve eenheid, want dat betekent demos eigenlijk.

Grondslag daaronder is wel, dat die zeggenschap ook verantwoordelijkheid inhoudt.

Verantwoordelijkheid om gezamenlijk oplossingen te zoeken, juist in gezamenlijkheid ligt de kracht van democratie.

Misschien denkt u nu: wat is die vrouw somber.

Maar dat ben ik niet, ik sta hier niet met een negatief gevoel of een somber gemoed. Ondanks datgene wat ik net gezegd heb, wat ik zie aan toenemende oppervlakkigheid, breuklijnen, individualisme, korte lontjes etc. zie ik ook heel veel positieve ontwikkelingen. Ik zie hoe mensen zich organiseren, rondom een onderwerp of een zaak die hun hart heeft, ik zie dat bijvoorbeeld rond voedselbanken, behoud van milieu en natuur, of zoals hier in Leusden, Stichting Percent, Homies, etc.

Noem het burgerdemocratie.

Daarin ligt de kracht van democratie. Wat kan jij doen, voor je land, voor je stad, voor je omgeving. Wat kan ieder van ons doen, voor een beter milieu, voor handen in de klas, voor aandacht voor mensen om ons heen.

De rechtstaat is de basis, politiek moet de kaders scheppen, en vervolgens vertrouwen op de kracht van de 'demos', van de mensen zelf. Maar dat kan natuurlijk alleen als wij zelf die verantwoordelijkheid ook werkelijk willen nemen.

Hierin ligt een opdracht voor ons allemaal.

Ik begon met te zeggen hoe vereerd ik ben dat ik vandaag hier mag staan.

Daar is nog een reden voor. Dit jaar vieren we 100 jaar vrouwenkiesrecht in ons land. (Ik zeg ons land en niet ons Koninkrijk omdat vrouwen in Nederlands Indië, de Nederlandse Antillen en Suriname pas veel later ook kiesrecht kregen).

Het is belangrijk hierbij stil te staan. Natuurlijk vanwege het feit dat de bevolking uit mannen en vrouwen bestaat, en we het dus anno 2019 niet meer dan redelijk vinden, dat beiden gelijkwaardig recht hebben om te kiezen en gekozen te worden, maar ook omdat we er nog lang niet zijn wat dat betreft. Nog altijd is er geen gelijke beloning en nog altijd blijft het percentage vrouwen in besturen, raden van toezicht, in de top van universiteiten en in de politiek achter.

En dat mogen we ons aantrekken.

Ik trek het mij aan, omdat het inmiddels mijn overtuiging is, dat onze wereld een ánder soort leiderschap nodig heeft. Het masculiene leiderschap heeft wat mij betreft echt zijn langste tijd gehad als ik kijk naar een treurig stemmend *old*

boys network, van Trump, Poetin, Erdogan, Johnson, Xi Jinping, Duterte, Bolsonaro en Bouterse.

Een feminien soort leiderschap heeft onze wereld nodig, het hoeven niet persé vrouwen te zijn, al vind ik dat dames als Jacinda Ardern, premier van Nieuw-Zeeland en Alexandria Ocasio Cortes, het jongste congress lid ooit in de VS het in mijn ogen niet slecht doen.

Ik pleit ervoor, dat we ruimte geven aan vrouwelijke krachten.

Daar is wel moed voor nodig, omdat we oude patronen los moeten laten en ruimte bieden aan nieuwe invloeden.

De tijden, dat zijn wij...schreef kerkvader Augustinus een millennium geleden al. Daarom, als we kijken naar de grote vragen van vandaag zien we dat er een verantwoordelijkheid is voor ieder van ons. Hoe simpel het ook lijkt, door het scheiden van afval, door bewust om te gaan met water en elektriciteit leveren wij hier in Leusden een bijdrage aan de aanpak van het grote probleem klimaatverandering. Door ons bewust te zijn van onze democratische waarden en daarmee onze plichten, dragen we bij aan een samenleving waar we niet meer verantwoordelijkheden over de schutting van anderen kieperen.

Ook hier in Nederland, ook in Leusden, zijn democratie en de waarden die daaraan verboden zijn, niet vanzelfsprekend. Daar moeten we ons iedere dag van bewust zijn.

Wij, het volk zelf, zijn de tijden en wij het volk zelf, alleen wij, kunnen inhoud geven geven aan democratie.

Dankuwel.